

POSTANOWIENIE

Warszawa, dnia 3 stycznia 2019 r.

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Julia Przyłębska,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej
M sp. z o.o. w sprawie zgodności:

- 1) art. 123 § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822, ze zm.) z art. 32 ust. 1, art. 45 ust. 1 i art. 175 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) art. 398²³ § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822, ze zm.) z art. 32 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji,
- 3) art. 118 § 5 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822, ze zm.) z art. 45 ust. 1 Konstytucji,
- 4) art. 118 § 6 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822, ze zm.) z art. 45 ust. 1, art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji,
- 5) art. 117³ § 1 i 2 oraz art. 118 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822, ze zm.) z art. 45 ust. 1 i art. 175 ust. 1 Konstytucji,

postanawia:

- 1) nadać skardze konstytucyjnej dalszy bieg w zakresie badania zgodności art. 123 § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822, ze zm.) z art. 32 ust. 1, art. 45 ust. 1 i art. 175 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 398²³ § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822, ze zm.) z art. 32 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) odmówić nadania dalszego biegu skardze w pozostałym zakresie.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 3 marca 2017 r. (data nadania) M sp. z o.o. (dalej: skarżąca) wystąpiła o stwierdzenie: po pierwsze, że art. 123 § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822, ze zm.; dalej: k.p.c.) w zakresie, w jakim „umożliwia wydawanie referendarzom sądowym postanowień o ustanowieniu lub odmowie ustanowienia adwokata lub radcy prawnego w celu wniesienia w imieniu strony skargi konstytucyjnej”, jest niezgodny z art. 32 ust. 1, art. 45 ust. 1 oraz art. 175 ust. 1 Konstytucji; po drugie, że art. 398²³ § 2 k.p.c. w zakresie, w jakim „wskazuje, że sąd rozpoznając skargę na postanowienie referendarza sądowego o odmowie ustanowienia adwokata lub radcy prawnego działa jako sąd drugiej instancji”, jest niezgodny z art. 32 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji; po trzecie, że art. 118 § 5 k.p.c. w zakresie, w jakim „umożliwia ustanowionemu w sprawie pełnomocnikowi z urzędu zaniechanie wniesienia w imieniu strony skargi kasacyjnej, skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia oraz skargi konstytucyjnej w sytuacji, w której nie stwierdza on podstaw do jej wniesienia”, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji; po czwarte, że art. 118 § 6 k.p.c. w zakresie, w jakim „ogranicza sądową kontrolę opinii o braku podstaw do wniesienia skargi konstytucyjnej sporządzonej przez ustanowionego dla strony pełnomocnika z urzędu (wskazanej w art. 118 § 5 [k.p.c.]), wyłącznie do oceny zachowania przez pełnomocnika zasad należytej staranności, nie wskazuje, jakie rozstrzygnięcie w tym przedmiocie wydaje sąd oraz uniemożliwia stronie, dla której pełnomocnik z urzędu został ustanowiony, zainicjowanie sądowej kontroli instancyjnej względem powyższego rozstrzygnięcia”, jest niezgodny z art. 45 ust. 1, art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji; po piąte, że art. 117³ § 1 i 2 oraz art. 118 § 1 k.p.c. w zakresie, w jakim przekazują „do kompetencji sądu orzekającego wyłącznie ustanowienie adwokata lub radcy

prawnego z urzędu (bez wskazania danych osobowych ustanowionego pełnomocnika z urzędu), zaś wyznaczenie konkretnego pełnomocnika z urzędu przekazuje do kompetencji właściwej okręgowej rady adwokackiej lub okręgowej izby radców prawnych”, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 i art. 175 ust. 1 Konstytucji.

Skarga konstytucyjna została sformułowana w związku z następującą sprawą.

listopada 2015 r. skarżąca wystąpiła do Sądu Rejonowego w T , Wydział IX Cywilny (dalej: Sąd Rejonowy w T) z wnioskiem (zarejestrowanym przez ten sąd pod sygnaturą akt) o ustanowienie profesjonalnego pełnomocnika do sporządzenia i wniesienia skargi konstytucyjnej, w związku z postanowieniem tego sądu z października 2015 r. (sygn. akt). Sąd uwzględnił wniosek, ale adwokat wyznaczony przez organ samorządu zawodowego nie sporządził skargi, lecz opinię o braku podstaw do wniesienia tego środka prawnego.

W tej sytuacji skarżąca wypowiedziała adwokatowi pełnomocnictwo i złożyła w Sądzie Rejonowym w T ponowny wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu w celu wniesienia skargi konstytucyjnej, w związku z ww. postanowieniem z października 2015 r. W uzasadnieniu podniosła, że w myśl art. 118 § 5 k.p.c. oraz przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1064; tj. ustawy obowiązującej w dniu złożenia wniosku; dalej: ustawa o TK z 2015 r.) ustanowiony z urzędu pełnomocnik nie mógł „odmówić” sporządzenia skargi konstytucyjnej. Skarżąca zarzuciła także, że sporządzona opinia jest nierzetelna.

Postanowieniem z kwietnia 2016 r. (sygn. akt) referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym w T oddalił wniosek, uznawszy, że przedstawione w nim argumenty są chybione. Zdaniem referendarza, o możliwości zastosowania do skargi konstytucyjnej art. 118 § 5 k.p.c. przesądza art. 74 ustawy o TK z 2015 r., zgodnie z którym w sprawach nieuregulowanych w tej ustawie do postępowania przed Trybunałem stosuje się odpowiednio

przepisy k.p.c. W związku z tym referendarz stwierdził, że skoro w „postępowaniu [o sygnaturze akt] wnioskodawcy wyznaczono pełnomocnika z urzędu, to brak jest podstaw do wyznaczenia mu kolejnego pełnomocnika, w sytuacji, gdy nie zastosowano art. 118 § 6 k.p.c. i nie stwierdzono niedochowania przez pełnomocnika należytej staranności”. Na to postanowienie skarżąca wniosła skargę. Postanowieniem z czerwca 2016 r. (sygn. akt) Sąd Rejonowy w T utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie. W uzasadnieniu, wskazawszy na postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 17 lutego 2015 r. (sygn. Ts 367/14, OTK ZU nr 5/B/2015, poz. 511), stwierdził, że ustanowiony pełnomocnik z urzędu udzielił skarżącej pomocy prawnej przez sporządzenie opinii o braku podstaw do wniesienia skargi konstytucyjnej. Opinia ta została sporządzona z dochowaniem należytej staranności, jakiej można wymagać od profesjonalisty. W związku z tym udział w sprawie kolejnego pełnomocnika nie jest potrzebny. Powyższe rozstrzygnięcie, wraz z uzasadnieniem, zostało doręczone skarżącej 27 czerwca 2016 r.

11 lipca 2016 r. skarżąca wystąpiła do Sądu Rejonowego w T z wnioskiem o ustanowienie dla niej pełnomocnika z urzędu, w związku z postanowieniem tego sądu z czerwca 2016 r. Postanowieniem z lipca 2016 r. (sygn. akt) referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym w T ustanowił dla skarżącej radcę prawnego. W piśmie z lipca 2016 r. (nr , doręczonym pełnomocnikowi sierpnia 2016 r.) Okręgowa Izba Radców Prawnych w Katowicach (dalej: OIRP w Katowicach) do sporządzenia skargi wyznaczyła radcę prawnego – mecenas J K sierpnia 2016 r. pełnomocnik ta wystąpiła do Sądu Rejonowego w T z wnioskiem o zwolnienie jej z obowiązku zastępowania skarżącej. Postanowieniem z sierpnia 2016 r. (sygn. akt jw.) Sąd Rejonowy w T zwolnił radcę prawnego J K z obowiązku zastępowania skarżącej i jednocześnie wystąpił do OIRP w Katowicach o wyznaczenie innego

pełnomocnika. Pismem z września 2016 r. (nr , doręczonym pełnomocnikowi września 2016 r.) OIRP w Katowicach wyznaczyła radcę prawnego – mecenas J Z , która września 2016 r. wystąpiła do Sądu Rejonowego w T z wnioskiem, o którym mowa w art. 118 § 3 k.p.c. Zarządzeniem z października 2016 r. sąd wezwał pełnomocnika do przedstawienia potwierdzającego, że uniemożliwiają jej wykonywanie obowiązków zawodowych. października 2016 r. pełnomocnik doręczyła Postanowieniem z grudnia 2016 r. Sąd Rejonowy w T odmówił zwolnienia radcy prawnego J Z z obowiązku zastępowania skarżącej. W piśmie z grudnia 2016 r. (data nadania) pełnomocnik ta wystąpiła do Sądu Rejonowego w T z kolejnym wnioskiem, o którym mowa w art. 118 § 3 k.p.c. Postanowieniem z stycznia 2017 r. (sygn. akt jw.) Sąd Rejonowy w T zwolnił ją z obowiązku zastępowania skarżącej i jednocześnie wystąpił do OIRP w Katowicach o wyznaczenie kolejnego pełnomocnika. W piśmie z lutego 2017 r. (doręczonym pełnomocnikowi 9 lutego 2017 r.) OIRP w Katowicach do sporządzenia skargi wyznaczyła mecenas Magdalenę Więzik.

Zarządzeniem z 1 czerwca 2017 r. (doręczonym pełnomocnikowi 12 czerwca 2017 r.) sędzia Trybunału wezwał skarżącą do usunięcia braków formalnych skargi konstytucyjnej przez: podanie daty wystąpienia przez skarżącą do Sądu Rejonowego w T z wnioskiem w sprawie ustanowienia pełnomocnika z urzędu do sporządzenia skargi konstytucyjnej w związku z postanowieniem tego sądu z czerwca 2016 r. (sygn. akt); doręczenia kopii postanowienia Sądu Rejonowego w T wydanego po rozpoznaniu tego wniosku oraz kopii decyzji OIRP w Katowicach wyznaczającej do sporządzenia skargi mecenas J Z Skarżąca została zobowiązana także do wskazania dat: doręczenia radcy prawnemu J Z decyzji OIRP w Katowicach wyznaczającej

ją pełnomocnikiem skarżącej, a także wystąpienia przez tego pełnomocnika do Sądu Rejonowego w T z wnioskiem, o którym mowa w art. 118 § 3 k.p.c. W związku z wątpliwościami co do stanu faktycznego poprzedzającego złożenie w Trybunale skargi konstytucyjnej, sędzia Trybunału wezwał skarżącą także do wyjaśnienia, ilu pełnomocników zostało wyznaczonych do sporządzenia tego środka prawnego.

W piśmie procesowym z 16 czerwca 2017 r. (data nadania) skarżąca odniosła się do zarządzenia. Oświadczyła, że do sporządzenia skargi konstytucyjnej, oprócz mecenas J Z i Magdaleny Więżik, została wyznaczona także mecenas J K

Zdaniem skarżącej, zaskarżony przez nią art. 123 § 2 k.p.c., przez to, że zezwala referendarzom sądowym (urzędnikom sądowym), którzy – jak orzekł Trybunał w wyroku z 1 grudnia 2008 r. (sygn. P 54/07, OTK ZU nr 10/A/2008, poz. 171) – nie mają przymiotu niezawisłości i nie mogą wykonywać czynności z zakresu wymierzania sprawiedliwości, tj. orzekać o przyznaniu lub odmowie przyznania pomocy prawnej, narusza prawo do rozpoznania sprawy przez bezstronny, niezależny, niezawisły i właściwy sąd (art. 45 ust. 1 Konstytucji) oraz zasadę sądowego wymiaru sprawiedliwości (art. 175 ust. 1 Konstytucji). Przepis ten jest niezgodny także z konstytucyjną zasadą równego traktowania przez władze publiczne (art. 32 ust. 1 Konstytucji).

Z kolei art. 398²³ § 2 k.p.c., stanowiąc o tym, że sąd rozpoznaje skargę na orzeczenie referendarza jako sąd drugiej instancji, pozbawia strony, w stosunku do których o ustanowieniu lub odmowie ustanowienia pomocy prawnej orzekał urzędnik sądowy, prawa do rozpoznania ich sprawy przez niezawisły, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd (art. 45 ust. 1 Konstytucji). Narusza także prawo do zaskarżenia orzeczenia wydanego w pierwszej instancji (art. 78 Konstytucji) i dwuinstancyjnego postępowania sądowego (art. 176 ust. 1 Konstytucji) oraz zasadę równości (art. 32 ust. 1 Konstytucji).

Odnosnie zakwestionowanego w skardze art. 118 § 5 k.p.c. skarżąca zarzuciła naruszenie prawa do sądu przez to, że uzależnia on prawo wniesienia m.in. skargi konstytucyjnej od opinii ustanowionego w sprawie adwokata lub radcy prawnego, a więc podmiotu nieposiadającego przymiotu niezależności, bezstronności oraz niezawisłości sądowej. Zdaniem skarżącej, strona, dla której ustanowiono i wyznaczono pełnomocnika, nie ma żadnego wpływu na dokonaną przez niego analizę sprawy oraz treść sporządzonej opinii. Nie ma także żadnych gwarancji procesowych, że opinia ta „cechować się będzie odpowiednim poziomem merytorycznym, bezstronnością podejścia do analizy tematu oraz prawidłowością wyprowadzonych na jej podstawie wniosków”.

Z kolei zaskarżony art. 118 § 6 k.p.c. jest niezgodny z art. 45 ust. 1, art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji, ponieważ ogranicza sądową kontrolę opinii o braku podstaw do wniesienia skargi konstytucyjnej wyłącznie do oceny zachowania przez pełnomocnika zasad należytej staranności.

Zakwestionowanym w skardze: art. 117³ § 1 i 2 oraz art. 118 § 1 k.p.c., skarżąca zarzuciła, że na ich podstawie nie dochodzi do skutecznego udzielenia pełnomocnictwa adwokatowi lub radcy prawnemu. W ten sposób przepis ten narusza prawo do sądu i zasadę sądowego wymiaru sprawiedliwości.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072; dalej: u.o.t.p. TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Służy ono wyeliminowaniu – już w początkowej fazie postępowania – spraw, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozstrzygnięcia. Trybunał, w myśl art. 61 ust. 2 u.o.t.p. TK wydaje postanowienie o nadaniu skardze konstytucyjnej dalszego biegu, gdy spełnia ona wymagania

przewidziane w przepisach u.o.t.p. TK oraz nie zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 61 ust. 4 pkt 3 tej ustawy.

W ocenie Trybunału skarga konstytucyjna w zakresie badania zgodności art. 123 § 2 k.p.c. z art. 32 ust. 1, art. 45 ust. 1 i art. 175 ust. 1 Konstytucji oraz art. 398²³ § 2 k.p.c. z art. 32 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji spełnia przesłanki przekazania jej do merytorycznej oceny.

Skargę sporządził radca prawny, który przedstawił postanowienie sądu o ustanowieniu pełnomocnika z urzędu do sporządzenia skargi konstytucyjnej (postanowienie referendarza sądowego w Sądzie Rejonowym w T z lipca 2016 r., sygn. akt) oraz rozstrzygnięcie właściwego organu samorządu zawodowego wyznaczające go pełnomocnikiem skarżącej (pismo Okręgowej Izby Radców Prawnych w Katowicach z września 2016 r., nr).

Postanowienie Sądu Rejonowego w T z czerwca 2016 r. (sygn. akt) jest prawomocne i nie przysługują od niego żadne zwyczajne środki zaskarżenia, co oznacza, że skarżąca wyczerpała przysługującą jej drogę prawną.

Został też dochowany trzymiesięczny termin wniesienia skargi zastrzeżony w art. 77 ust. 1 u.o.t.p. TK.

Skarżąca zakwestionowała następujące przepisy:

– art. 123 § 2 k.p.c. w brzmieniu: „Postanowienie o ustanowieniu albo odmowie ustanowienia adwokata lub radcy prawnego może wydać także referendarz sądowy”;

– art. 398²³ § 2 k.p.c. w brzmieniu: „W sprawach, o których mowa w § 1, wniesienie skargi na postanowienie referendarza wstrzymuje jego wykonalność. Sąd orzeka jako sąd drugiej instancji, stosując odpowiednio przepisy o zażaleniu”.

Trybunał stwierdza, że przepisy te były podstawą dołączonych do skargi orzeczeń. Postanowienie oddalające (ponowny) wniosek skarżącej o ustanowienie pełnomocnika z urzędu zostało wydane przez referendarza

sądowego, natomiast skarga na to orzeczenie została rozpoznana przez sąd w składzie jednego sędziego.

Zakwestionowanemu w skardze art. 123 § 2 k.p.c. skarżąca zarzuciła naruszenie prawa do rozpoznania sprawy przez bezstronny, niezależny, niezawisły i właściwy sąd (art. 45 ust. 1 Konstytucji) oraz zasad sądowego wymiaru sprawiedliwości (art. 175 ust. 1 Konstytucji) i równego traktowania przez władze publiczne (art. 32 ust. 1 Konstytucji). Z kolei art. 398²³ § 2 k.p.c. narusza – zadaniem skarżącej – prawo do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji) oraz zaskarżania orzeczeń wydanych w pierwszej instancji (art. 78 Konstytucji), a także zasady równości (art. 32 ust. 1 Konstytucji) i dwuinstancyjnego postępowania sądowego (art. 176 ust. 1 Konstytucji).

W ocenie Trybunału skarżąca prawidłowo określiła przedmiot kontroli (art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p. TK), wskazała, jakie przysługujące jej konstytucyjne prawa i w jaki sposób zostały – jej zdaniem – naruszone (art. 53 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p. TK), a także należycie uzasadniła sformułowane w skardze zarzuty (art. 53 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p. TK).

Skoro złożona skarga w zakresie, w jakim jej przedmiotem są art. 123 § 2 i art. 398²³ § 2 k.p.c., spełnia wymagania przewidziane w art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz przepisach u.o.t.p. TK, a nie zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 59 ust. 1 pkt 2-4 u.o.t.p. TK, to zasadne jest nadanie jej dalszego biegu.

Trybunał stwierdza, że w pozostałym zakresie analizowana skarga nie spełnia wymogów formalnych, co przesądza o konieczności odmowy nadania jej dalszego biegu.

W myśl art. 79 ust. 1 Konstytucji przedmiotem skargi konstytucyjnej może być ustawa lub inny akt normatywny, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o wolnościach lub prawach skarżącego albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji. Dlatego art. 53

ust. 1 pkt 1 u.o.t.p. TK zobowiązuje skarżącego do wskazania kwestionowanego przepisu ustawy lub innego aktu normatywnego.

Skarżąca poddała kontroli Trybunału art. 117³ § 1 w brzmieniu: „O wyznaczenie adwokata lub radcy prawnego sąd zwraca się do właściwej okręgowej rady adwokackiej lub rady okręgowej izby radców prawnych”, a także art. 117³ § 2 k.p.c., który stanowi: „właściwa okręgowa rada adwokacka lub rada okręgowej izby radców prawnych, wyznacza adwokata lub radcę prawnego niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie dwóch tygodni, zawiadamiając o tym sąd. W zawiadomieniu właściwa okręgowa rada adwokacka lub rada okręgowej izby radców prawnych wskazuje imię i nazwisko wyznaczonego adwokata lub radcy prawnego oraz jego adres do doręczeń”. Przedmiotem skargi są także art. 118 § 1, 5 i 6 k.p.c., które stanowią: „ustanowienie adwokata lub radcy prawnego przez sąd jest równoznaczne z udzieleniem pełnomocnictwa procesowego” (§ 1); „Jeżeli adwokat lub radca prawny ustanowiony w związku z postępowaniem kasacyjnym lub postępowaniem ze skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, nie stwierdza podstaw do wniesienia skargi, jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić na piśmie o tym stronę oraz sąd, nie później niż w terminie dwóch tygodni od dnia zawiadomienia go o wyznaczeniu. Do zawiadomienia adwokat lub radca prawny dołącza sporządzoną przez siebie opinię o braku podstaw do wniesienia skargi. Opinia nie jest załączana do akt sprawy i nie jest doręczana stronie przeciwnej” (§ 5); „Jeżeli opinia, o której mowa w § 5, nie została sporządzona z zachowaniem zasad należytej staranności, sąd zawiadamia o tym właściwy organ samorządu zawodowego, do którego należy adwokat lub radca prawny. W takim przypadku właściwa okręgowa rada adwokacka lub rada okręgowej izby radców prawnych wyznaczy innego adwokata lub radcę prawnego. Przepis art. 117³ § 2 stosuje się odpowiednio” (§ 6).

Skarżąca łączy naruszenie swych praw z postanowieniem Sądu Rejonowego w T z czerwca 2016 r. (sygn. akt).

Rozstrzygnięcie to utrzymało w mocy postanowienie referendarza sądowego, oddalające (kolejny) wniosek skarżącej o ustanowienie pełnomocnika do sporządzenia skargi konstytucyjnej. Sąd badał zatem, czy w sprawie skarżącej (tj. w sytuacji, gdy ustanowiony pełnomocnik uznał, że nie ma podstaw do wystąpienia ze skargą konstytucyjną) konieczne jest ustanowienie kolejnego pełnomocnika procesowego. Skoro w sprawie skarżącej nie doszło do ustanowienia pełnomocnika z urzędu, to należy stwierdzić, że dołączone do skargi orzeczenia nie zostały wydane na podstawie art. 117³ § 1 i 2 k.p.c., gdyż przepisy te regulują mechanizm wyznaczenia konkretnego pełnomocnika przez organ samorządu zawodowego adwokatów lub radców prawnych. Podstawą prawną tych orzeczeń nie był także art. 118 § 1 i 5 k.p.c. Paragraf 1 tego artykułu określa bowiem skutki ustanowienia adwokata lub radcy prawnego z urzędu, drugi zaś procedurę na wypadek podjęcia przez pełnomocnika wyznaczonego przez właściwy organ samorządu zawodowego decyzji o skorzystaniu z prawa odmowy sporządzenia w imieniu skarżącego skargi konstytucyjnej.

Skoro wskazane wyżej przepisy nie były podstawą dołączonych do skargi orzeczeń, to środek ten nie spełnia podstawowego warunku określonego w art. 79 ust. 1 Konstytucji, a doprecyzowanego w art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p. TK.

Wskazane okoliczności są – zgodnie z art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p. TK – podstawą odmowy nadania analizowanej skardze konstytucyjnej dalszego biegu w zakresie, w jakim skarżąca kwestionuje konstytucyjność art. 117³ § 1 i 2 oraz art. 118 § 1 i 5 k.p.c.

Niezależnie od powyższego Trybunał stwierdza, że sformułowane w skardze zarzuty niekonstytucyjności art. 117³ § 1 i 2 oraz art. 118 § 1, 5 i 6 k.p.c. cechuje oczywista bezzasadność.

Jak wielokrotnie Trybunał wskazywał skarżącej (zob. np. postanowienia TK z 18 listopada 2014 r., sygn. Ts 258/14, OTK ZU nr 2/B/2015, poz. 178; 17 lutego 2015 r., sygn. Ts 367/14, OTK ZU nr 5/B/2015, poz. 511 oraz 16 czerwca 2015 r., sygn. Ts 149/15, OTK ZU nr 5/B/2015, poz. 549),

Konstytucja nie gwarantuje prawa do bezpłatnego wymiaru sprawiedliwości ani nie zapewnia każdemu w pełni bezpłatnej pomocy prawnej. Zasadą jest przynajmniej częściowe ponoszenie kosztów postępowania sądowego przez strony oraz korzystanie przez nie z pełnomocnika z wyboru. Jedynie w sytuacjach, w których strona postępowania wykaże, że nie jest w stanie ponieść kosztów związanych z ustanowieniem takiego pełnomocnika, sąd może ustanowić dla niej pełnomocnika z urzędu. Jego zadaniem nie jest jednak tylko przygotowanie określonego pisma procesowego, lecz także udzielenie stronie profesjonalnej pomocy prawnej, która może obejmować zarówno sporządzenie takiego pisma, jak i wyjaśnienie przyczyn, które – zdaniem pełnomocnika – przemawiają przeciwko temu.

Przymus adwokacko-radcowski ustanowiony w art. 44 ust. 1 u.o.t.p. TK, choć stanowi formalne ograniczenie prawa do złożenia skargi konstytucyjnej, pełni funkcję gwarancyjną. Ma zapewnić, że skargi konstytucyjne będą sporządzane przez osoby mające wiedzę i doświadczenie konieczne do ich prawidłowego przygotowania. Jednocześnie ma służyć temu, by skargi nie były formułowane w sprawach, w których nie występują przesłanki ich wniesienia. Rygoryzm powyższego wymogu jest łagodzony możliwością wyznaczenia pełnomocnika z urzędu, który zobowiązany jest udzielić stronie pomocy prawnej. Elementem realizacji tego obowiązku jest ocena istnienia podstaw do złożenia skargi konstytucyjnej. Powyższy obowiązek jest więc wypełniany zarówno przez sporządzenie i wniesienie tego środka prawnego, jak i wtedy, gdy pełnomocnik nie widzi ku temu podstaw, przez przygotowanie opinii o braku podstaw do jego wniesienia. Obie te czynności realizują cel art. 117-118 k.p.c., którym jest zapewnienie stronie profesjonalnej pomocy prawnej z urzędu. Od profesjonalnego pełnomocnika nie można bowiem oczekiwać sporządzenia i wniesienia środka prawnego wtedy, gdy pełnomocnik jest przekonany o jego bezpodstawności. Zapewnieniu tego, by udzielona stronie pomoc prawna była odpowiedniej jakości, służy ponadto art. 118 § 6 k.p.c., który przewiduje

wyznaczenie dla skarżącego innego adwokata lub radcy prawnego wtedy, gdy opinia o braku podstaw do złożenia skargi nie została sporządzona z zachowaniem zasad należytej staranności. Sądy mogą więc wyznaczyć kolejnego pełnomocnika z urzędu, jeśli stwierdzą, że dotychczasowy pełnomocnik dopuścił się zaniedbań podczas wykonywania swoich czynności. Zdaniem Trybunału to rozwiązanie w wystarczającym stopniu gwarantuje realizację prawa skarżącej do uzyskania profesjonalnej pomocy prawnej. Zapewnia również wystarczającą kontrolę sądową nad sposobem udzielenia tej pomocy. Rolą sądu powszechnego w tej sytuacji nie jest bowiem ocena zasadności sporządzenia skargi konstytucyjnej w określonym stanie faktycznym, lecz zapewnienie realizacji prawa skarżącego do pomocy prawnej z urzędu.

Wbrew twierdzeniom skarżącej sporządzenie przez pełnomocnika z urzędu opinii o braku podstaw do wniesienia skargi konstytucyjnej nie pozbawia jej ochrony swoich praw. Skarżąca może bowiem – z zachowaniem ustawowego terminu wystąpienia ze skargą – zwrócić się do pełnomocnika z wyboru.

Okoliczność ta jest – zgodnie z art. 61 ust. 4 pkt 3 u.o.t.p. TK – podstawą odmowy nadania analizowanej skardze dalszego biegu w zakresie, w jakim skarżąca kwestionuje konstytucyjność art. 117³ § 1 i 2 oraz art. 118 § 1, 5 i 6 k.p.c.

Wziąwszy pod uwagę powyższe okoliczności, Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.

Julia Przyłębska

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p. TK skarżącej przysługuje prawo wniesienia zażalenia na postanowienie o odmowie nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu, w terminie 7 dni od daty jego doręczenia.